

forum for
natur og
friluftsliv
TROMS

NVE
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

11. januar 2012

Høringsuttalelse til Sula kraft- og pumpeverk i Gratangen og Skånland kommuner

Forum for Natur og Friluftsliv (FNF) Troms er kjent med at Hålogaland kraft AS har søkt om konsesjon til å bygge Sula kraft- og pumpeverk i Gratangen og Skånland kommuner. FNF Troms ønsker i denne anledning å komme med følgende innspill:

Oppsummering

- Presset på arealene i Troms er stort og kraftutbyggingen i fylket har hittil vært preget av planløs bit-for-bit utbygging.
- Behovet for den nye kraften er lite, Norge har kraftoverskudd og satsingen på energieffektivisering må prioriteres.
- Norges mål knyttet til fornybardirektivet og elsertifikater er snart nådd. Større hensyn til natur- og friluftsverdier er nødvendig.
- Sør-Troms vil tape store deler av sine siste inngrepsfrie kystområder om kraftverket bygges.
- Områdene som er søkt utbygd er svært viktige for friluftsliv. Verdivurderingene, og i sær konsekvensvurderingene i utredningen er uforholdsmessig lave.
- Prosjektet har negative konsekvenser for flere rødlistearter, hensynskrevende arter og viktige naturtyper som fossesprøytsoner, bekkekløfter og bløtbunnsfjære.
- Konsekvensene for Gratangshalvøyas særegne landskapskvaliteter er nedvurdert

FNF Troms mener at de allmenne interesser i denne saken overstiger samfunnsnyttene av en eventuell utbygging og henstiller med dette at konsesjon for Sula kraft- og pumpeverk ikke blir gitt.

Generelle merknader

Presset på arealene i Troms er stort. Kraftutbyggingen er en av hovedbidragsyterne til at naturen fragmenteres og at verdifulle områder for natur, friluftsliv og biologisk mangfold forringes. Per i dag ligger 90 vannkraftsøknader i Troms inne hos NVE, og fram til i dag er kun 6 av 75 vannkraftkonsesjoner i fylket avslått. Utbyggingen har hittil vært preget av planløs "bit-for-bit" utbygging som ofte har gått på bekostning av natur- og friluftsverdier. FNF Troms er ikke imot all ny kraftproduksjon, men ser med bekymring på det store omfanget av saker, verdiene som ofte går tapt og den manglende kapasiteten natur- og friluftinteressene har for å medvirke.

FNF Troms, Fylkeshuset, Pb. 6105, 9291 Tromsø
Tlf: 776 42131 E-post: troms@fnf-nett.no Internett: www.fnf-nett.no/troms

FNF Troms er et samarbeidsforum for natur- og friluftorganisasjoner i Troms og representerer rundt 15000 medlemmer. Medlemsorganisasjoner: Troms Turlag, Harstad Turlag, Norges Turmarsjforbund Troms, Naturvernforbundet i Troms, 4H Troms, KFUK-KFUM-speiderne Troms, Troms Fylkeskystlag, Troms Orienteringskrets, Norges Jeger- og Fiskerforbund Troms, Nord-Troms Krets av Norges Speiderforbund, Framtiden i våre hender Tromsø, Nord-Norsk Botanisk forening.

Det største saksomfanget i Troms i dag innebefatter småkraftverk. Disse gir ofte uforholdsmessig store inngrep i forhold til produksjonen, og det er en stadig diskusjon rundt fordelene og ulempene i forhold til småkraft og storkraft og hvordan disse kan bidra til å løse energiutfordringene. FNF Troms ser fordelene ved større kraftverk, som blant annet større produksjon, mulighet for magasinering og vinterkraft. Men det må understrekes at dette må veies opp mot andre miljømål, nødvendigheten av tiltaket og hvilke andre verdier en risikerer å tape. I Sula-prosjektet mener vi de negative konsekvensene av en utbygging overskrider de positive. Allmennhetens interesser overstiger samfunnsnyttens. Da er spørsmål om stort og smått ikke lenger like vesentlig.

Behovet for kraft

Norge har et overskudd på kraft. Nordland, som grenser til de to potensielle utbyggingskommunene, har et kraftoverskudd på hele 40 %. Også Troms har i normalår overskudd på kraft, selv om det også kan variere noe gjennom året. Det er ingen "hastesak" å skulle bygge ned mer av det som er den største mangelvaren i Norge og Europa i dag, nemlig urørt natur. Norge har også mål og forpliktelser om å vareta dette, samt andre natur- og biologiske kvaliteter. FNF Troms er opptatt av en klimavennlig politikk som i større grad tar høyde for tiltak som energisparing og energieffektivisering. Det finnes et stort potensial for å frigjøre mer miljøvennlig energi fremfor ny kraftproduksjon på bekostning av norsk natur. I den grad nye fornybarprosjekter må bygges ut ser vi at dette gjøres helhetlig og at de minst konflikthylte områdene vurderes på et solid kunnskapsgrunnlag.

Forpliktelser knyttet til fornybar energi

Norge har i dag to nasjonale målsettinger som kan være aktuelle for å bygge ut Sula kraft- og pumpeverk. Den ene er fornybardirektivet som innebærer at i 2020 skal fornybarandelen utgjøre 67,5 %. Den andre nasjonale målsettingen er elsertifikatordningen som skal gjøre at Norge sammen med Sverige produserer 26,4 TWh ny fornybar energi i 2020 i forhold til 2011. En oversikt over tildelte konsesjoner viser at vi allerede er meget nært ved å nå være mål. Dersom en summerer vannkraften og vindkraften som er gitt konsesjon i Norge, og vindkraften som er gitt konsesjon i Sverige kommer en allerede på 28,48 TWh. Dersom en trekker fra sakene som er til klagebehandling har en allerede gitt konsesjon til 22,59 TWh. Da har en ikke inkludert bioenergi og svensk vannkraft, da det er vanskelig å finne oversikter over dette. Norsk bioenergi og svensk vannkraft har begrenset potensial, men svensk bioenergi har prognoser på 5 TWh fram mot 2020. FNF Troms understreker at vi er klar over at heller ikke alt som er gitt konsesjon, og som ikke er til klagebehandling, vil bli bygget, men statistikken viser at vi allerede har kommet svært langt og at en kan ta større hensyn til natur- og friluftslivsverdier i den resterende konsesjonsbehandlingen.

FNF Troms vil også påpeke at dersom vi oppfyller elsertifikatene ligger vi godt an til å nå fornybardirektivet. Med konstant energiforbruk kommer vi over med flere prosent og om man tar utgangspunkt i at den økningen vi har sett de siste ti årene fortsetter, kommer vi 0,9 % under målet (Ann Christin Bøeng *Hvordan kan Norge nå sitt mål om fornybar energi i 2020?* Økonomiske analyser 6/2011). Det betyr at med noen få effektiviseringstiltak vil vi nå målet om 67,5 % fornybar energi og trenger ikke å bygge mer enn hva elsertifikatene tilsier. I følge SSB vil vi oppnå en fornybarandel på 80 % med energieffektiviseringsdirektivet, som vil gi et overskudd på 34 TWh. Med nevnte direktiv vil en også kunne oppnå 73 %, selv uten elsertifikater. FNF Troms mener det er svært viktig at den fornybare energien som produseres må erstatte fossil energi, og ikke bare komme i tillegg. Vi er bekymret over at nedbyggingen av verdifulle natur- og friluftsområder hovedsakelig vil kunne føre til økt forbruk.

Inngrepsfrie naturområder (INON)

Tap av INON og et økende press på inngrepsfrie områder er i strid med nasjonal arealpolitikk, hvor det i flere stortingsmeldinger de senere årene er uttrykt at det skal planlegges på en måte som tar

hensyn til at inngrepsfrie naturområder i størst mulig grad bevares for framtida. I Stortingsproposisjon 1 S (2009-2010) fra Miljøverndepartementet, er INON et eget arbeidsmål som går ut på ”å sikre at gjenværende naturområder med urørt preg blir tatt vare på”. Ifølge DN forsvinner det aller mest inngrepsfri natur i Nord-Norge, noe som gir oss et særlig ansvar for å ta godt vare på de gjenværende områdene.

I retningslinjene for småkraftverk står det om INON at INON – tapene må imidlertid vurderes i forhold til den lokale og regionale INON – statusen. Det vil si at i områder med lite gjenværende INON vil tap av INON vektlegges høyere enn i områder med mye gjenværende INON. Generelt er det svært lite INON igjen i kystnære områder. Inngrepsfrihet fra fjord til fjell, uavhengig av sone, tillegges spesiell vekt.

Kystlandskapet i Sør-Troms har per i dag svært få inngrepsfrie områder igjen, og kun et villmarkspreget område. Hovedandelen av disse områdene ligger på Gratangshalvøya, og en eventuell utbygging av Sula kraftverk vil gi store tap av de siste sammenhengene inngrepsfrie områdene langs kysten i Sør-Troms og Nordre-Nordland. 34,3 km² inngrepsfrie områder vil berøres, noe som utgjør blant annet ca. 25 % av gjenværende villmarksområder og 30 % av det totale INON i sone 1 i hele den nevnte regionen. Dette er svært store bortfall både i lokal og regional sammenheng. Det må også nevnes at dette er i et særegent landskap fra fjord til fjell, noe som også må tillegges særlig vekt. En utbygging vil stride med alle retningslinjer og politiske mål om å ivareta gjenværende inngrepsfrie områder. FNF Troms kan ikke se at konsekvensene av bortfallet er vurdert, noe utredningsprogrammet plikter til.

Friluftsliv

Gratangshalvøya er et eldorado for friluftsliv og rike naturopplevelser. Her er det store muligheter både for lavterskelturer og for lengre, og brattere opplevelser i urørt terreng. Området er mye brukt, så vel lokalt som regionalt til spektakulært og klassisk friluftsliv. Vandreturer, toppturer, fiske, jakt, skigåing, bær- og sopplukking og rekreasjon er noen av mange yndede aktiviteter i området.

I et samfunn med stadig økende livsstilsrelaterede sykdommer blir tilgangen på nærtur- og friluftsområder stadig viktigere. Fysisk aktivitet kombinert med naturopplevelser er noe av det som virker mest positivt inn på vår totale helsetilstand. Da er det viktig at vi klarer å ivareta disse områdene slik at de beholder sine kvaliteter og appell også for nye generasjoner med friluftsdøvere. At vannstrenger og vannfall/fosser forsvinner og reduseres og blir erstattet med rørgater, reguleringsterskler, anleggsveier og kraftstasjoner, eller at vann blir regulert, kommer i konflikt med både friluftsliv, helse og natur- og kulturbasert reiseliv gjennom at landskap, naturkvaliteter og opplevelsesverdi forringes.

Troms fylkeskommune og kommunene i Troms startet i 2010 en grundig kartlegging og verdivurdering av friluftsområder i fylket. Prosjektet er nå er i avslutningsfasen. Vurderingene er utført etter DN's håndbok 25-2004 over en toårsperiode gjennom bred medvirkning av blant annet de respektive kommunene, frivillige organisasjoner og lokale arbeidsgrupper. Friluftsområdene har blitt vurdert i kategoriene C (registrert friluftsområde), B (viktig friluftsområde) og A (svært viktig friluftsområde).

Den omfattende kartleggingen av Gratangshalvøya viser at store deler av området er av svært stor verdi for friluftslivet, så vel lokalt som regionalt – men også med nasjonale og internasjonale besøk. Særlig er områdene Revtinden – Eidevann – Dudalstinden – Dudalen trukket fram som et svært viktig friluftsområde, noe som også inkluderer Segeldalsvatnet og Segelelva. Videre nordover er også det større området Hillemsamnvatnet – Foldvikvatnet – Tjyvskjær også vurdert å ha verdien A (svært viktig friluftsområde). FNF Troms stiller seg spørrende til at

verdivurderingene utført i konsekvensutredningen generelt er lavere (gjelder ikke Eidevatn og Segeldalsvatn) en hva som er tilfelle gjennom den omfattende kartleggingen i nevnte prosjekt. Det tyder på en mangelfull utredning av temaet.

FNF Troms reagerer på at konsekvensene for friluftsliv i de berørte områdene, satt av utreder, er uforholdsmessig lave. Vi finner det svært uheldig og overraskende at områder som har blitt vurdert å ha stor verdi for friluftsliv, som Segeldalsvatn og Eidevatn, kun får en konsekvens på *liten negativ*. Både regulering av vannstand, og installasjoner i disse urørte områdene vil påvirke både landskap, kulturhistorie og naturopplevelsen i stor grad for brukerne av området. Selv om bruken av tunneller reduserer inngrepene vil likevel de planlagte inngrepene få store negative konsekvenser for friluftsliv. FNF Troms synes det er svært uheldig at samlet konsekvensgrad for friluftsliv i utredningen er satt til liten negativ. Dette speiler ikke virkeligheten, især ikke fra friluftinteressenes side. Flere av områdene har en stor verdi innen flere tema, og summen av konsekvensene burde etter vår mening gi en meget stor negativ konsekvens for friluftsliv både i Dudalen, Eidevann, Olderdalen, Olderdalselv/Rørelv og Segeldalen/Segeldalsvann. En mer detaljert beskrivelse av bruken av områdene er godt beskrevet i Troms fylkeskommunes faktaark tilknyttet kartleggingen og verdivurderingen av friluftsområdene.

FNF Troms vil også trekke fram at vi reagerer på at konsekvensen av tiltaket på reiseliv er satt til liten positiv. Vi er klar over at dette argumenteres i henhold til bedre tilgjengelighet, men vi mener dette ikke vil overskride de negative konsekvensene det får ved at et villmarkspreget område og populært friluftsområdet av denne særegne karakteren blir bygd ut.

Naturtyper, biologisk mangfold og landskap

I fagrapporten "Naturmiljø og biologisk mangfold" fra SWECO, er verdier beskrevet som "middels til stor" for alle delområder. Konsekvensene blir faglig beskrevet som "middels til stor negativ" både for Hilsalåhku-Keipen, Hilleshamnvassdraget og Hilleshamnvatnet, Foldvikvatnet, Foldvikvassdraget, Dudalsvassdraget og for Rørelv/Olderelvvassdraget. De samlede negative konsekvensene for naturmiljø og biologisk mangfold må sies å være meget stor.

Det fremgår av miljørapporter for Sula kraftverk, Hilleshamn småkraftverk og Segelelv småkraftverk at det i tiltaksområdet er funnet flere rødlistearter, hensynskrevende arter og viktige naturtyper som fossesprøytsoner, bekkekløfter og bløtbunnsfjære. FNF Troms mener at den omfattende utbyggingen som Sula kraftverk innebærer kan komme i konflikt med det politiske målet om å stanse tapet av biologisk mangfold. Utbyggingen omfatter hele seks elver hvor det er funnet rødlistearter, hensynskrevende arter og viktige naturtyper både i Hilleshamnelv, Foldvikelv, Dudalselv, Rørelv/Olderelv, Segelelv og i Saltvatnet. Minstevannføring synes for lav til å kunne bøte med de negative konsekvensene. Ved en eventuell utbygging er høyere minstevannsføring også nødvendig for å ivareta elvene som landskapselementer.

FNF Troms er kjent med de spektakulære landskapskvaliteter som finnes i området mellom Gratangen og Skånland kommune. Dette påpekes også i fagrapport "Konsekvenser for landskap" fra SWECO, hvor alle delområder er gitt verdi fra "middels til stor" og hvor Eidevatnet og Segeldalsvatnet er gitt verdi Stor A2. Kystalpine fjelltopper, isbreer, urørte vann og vassdrag med viktige naturtyper som fossesprøytsoner og bekkekløfter og en utsikt over Ofoten og Vågsfjorden er unik. Vi mener at utreders samlede konsekvensvurdering på landskap, satt til *lite - middels negativ*, er uforholdsmessig lav. Dette er landskapskvaliteter som er viktig å bevare for våre etterkommere.

Reindrift

Det aktuelle området er en del av Grovfjord reinbeitedistrikt og har vært nyttet både som sommer- og vinterbeite siden tamreindriften overtok etter villreinfangst for rundt 500 år siden. Selv mindre inngrep i området vil kunne medføre tap og ulemper for reindriften. I området finnes også samiske kulturminner fra både reindrift og villreinfangst.

Andre alternativ

FNF Troms henstiller at Sula kraft- og pumpeanlegg ikke får konsesjon. Vi mener at det beste alternativet er å la dette urørte og storslagne området forbli en kilde til biologisk mangfold, vakre landskap, friske naturoplevelser og god folkehelse.

Dersom Sula-utbyggingen likevel realiseres anbefaler FNF Troms at NVE påkrever Hålogaland Kraft AS å utarbeide alternative løsninger som i større grad hensyntar de overnevnte verdiene på Gratangshalvøya. Vi foreslår at Eidevann og Sula pumpeverk tas ut av prosjektet. Ved å ta Eidevann ut av utbyggingsplanene bevares et stort INON-område og vi unngår konflikt med reindrift og friluftsliv i et alpint høyfjellsområde. Sula pumpeverk er ikke kvalifisert til elsertifikater og det er stor usikkerhet relatert til lønnsomheten ved slike pumpeverk. Sula pumpeverk med tilhørende inntaksdam, anleggsvei og steindeponi (forurensing) vil få meget negative konsekvenser som de ”positive” konsekvensene av utbyggingen ikke overgår.

Regional plan for vind- og vannkraft i Troms

I vedtatte regional planstrategi for Troms 2012 – 2015 står utarbeiding av ”Regional plan for vind- og vannkraft” som prioritert i planperioden. FNF Troms viste tidligere til det store utbyggingspresset i Troms, og råder NVE til å sette konsesjonsprosessene i Troms på vent til fylkeskommunen er ferdig med sin plan for hvordan vann- og vindressursene i fylket kan forvaltes på mest mulig forsvarlig og helhetlig vis.

Konklusjon

Influensområdet på Gratangshalvøya er det siste store, kystnære inngrepsfrie området i Sør-Troms og Nordre-Nordland. Området er rikt på biologisk mangfold, har viktige naturtyper og består av et spektakulært landskap av høy verdi. Området er av svært høy verdi for friluftslivet både i lokal og regional sammenheng. En eventuell utbygging av Sula kraft- og pumpekraftverk vil være konfliktfylt og føre til store negative konsekvenser for nevnte tema. FNF minner også om at de nasjonale mål hva gjelder fornybardirektivet og elsertifikater snart er oppnådd, og at det er nødvendig å i større grad prioritere de minst konfliktfylte prosjekter i videre konsesjonsbehandling.

FNF Troms mener at de allmenne interesser i denne saken overstiger samfunnsnyten av en eventuell utbygging og henstiller med dette at konsesjon for Sula kraft- og pumpeverk ikke blir gitt.

For Forum for Natur og Friluftsliv Troms
Eivind Høstmark Borge
Fylkeskoordinator

Kopi:
Fylkesmannen i Troms
Troms Fylkeskommune
Gratangen kommune
Skånland kommune